

บทที่ 4

วิเคราะห์แนวทางในการพัฒนากฎหมายสำหรับผู้ต้องขังพิการ

หลังจากได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษจำคุกและผู้พิการ จะเห็นได้ว่าการลงโทษจำคุกนั้นมีหนึ่งในวัตถุประสงค์หลักคือ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดทางอาญาให้สามารถกลับคืนสู่สังคมและใช้ชีวิตอย่างเช่นคนทั่วไปได้ ไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังได้ก็จะต้องมีโปรแกรมการจัดการผู้ต้องขังที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้ต้องขังได้แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่ดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นสำหรับผู้พิการนั้น เป็นผู้ที่จะต้องได้รับการสนับสนุนมากกว่าผู้ต้องขังทั่วไปในการใช้ชีวิต เนื่องจากผู้พิการเป็นผู้ที่มีข้อเสียเปรียบทางด้านกายภาพ โปรแกรมของเรือนจำที่ดีจึงจะต้องรองรับสนับสนุนผู้ต้องขังที่พิการด้วยให้สามารถแก้ไขปรับปรุงตนเองได้เช่นเดียวกับผู้ต้องขังคนอื่น ๆ

รวมถึงศึกษากฎหมายของต่างประเทศที่บัญญัติเกี่ยวกับผู้ต้องขังที่มีความพิการ จากทั้งสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย แต่ละประเทศมีการบัญญัติกฎหมายสำหรับผู้ต้องขังพิการไว้ด้วยกันทั้งสิ้น แต่ก็มีความแตกต่างกันทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบของข้อกำหนด ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนากฎหมายของไทยให้เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาและปรับปรุงกฎหมายให้สามารถสนับสนุนผู้ต้องขังพิการให้กลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.1 วิเคราะห์ความเหมาะสมของบทบัญญัติเรื่องผู้ต้องขังพิการของประเทศไทยในปัจจุบัน

จากกฎหมายเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการของไทยที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์และระเบียบกรมราชทัณฑ์ไว้เพียงเรื่องอุปกรณ์สำหรับผู้มีกายพิการเท่านั้น จึงควรพิจารณาว่ากฎหมายดังกล่าวนั้นสอดคล้องกับมาตรฐานสากลในเรื่องผู้ต้องขังและเรื่องคนพิการหรือไม่ และการมีกฎหมายเพียงเรื่องอุปกรณ์ช่วยเหลือผู้พิการนี้ มีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรต่อชีวิตของคนพิการในเรือนจำ ซึ่งได้แบ่งออกมาเป็น 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

4.1.1 ความสอดคล้องของกฎหมายเรื่องผู้ต้องขังพิการกับแนวคิดเรื่องการลงโทษและหลักสากล

แนวคิดและทฤษฎีการลงโทษทางอาญานั้น เดิมทีจะเน้นไปที่วัตถุประสงค์เพื่อการแก้แค้นทดแทน หรือเพื่อข่มขู่ยับยั้ง ให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษให้สาสมกับการกระทำของตัวเอง และบุคคลอื่นในสังคมที่ได้เห็นการลงโทษเช่นนั้นเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิด ต่อมาเมื่อมีแนวคิดในด้านสิทธิมนุษยชน สิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ จึงทำให้วัตถุประสงค์ในการลงโทษเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือเน้นไปในทางฟื้นฟูผู้กระทำความผิดทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้หลังจากได้รับโทษ และไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคมอีก

จากมุมมองที่เปลี่ยนไปในเรื่องวัตถุประสงค์ของการลงโทษ ทำให้ในปัจจุบันมีการตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนและสิทธิของผู้ต้องขังมากขึ้น โดยมีแนวคิดที่ว่าแม้ว่าผู้ต้องขังซึ่งได้รับโทษทางอาญาจากการกระทำความผิดของตนให้ต้องจำคุก ซึ่งถูกกีดรอนสิทธิเสรีภาพในการใช้ชีวิตให้ต้องถูกจำกัดอยู่ในพื้นที่เฉพาะเรือนจำหรือภายในบริเวณที่กำหนด ไม่สามารถเดินทาง เลือกรับประทานอาหาร ติดต่อกับสื่อสาร นอน หรือกระทำการอื่น ๆ ตามใจสมัครของตนเองได้ แต่ผู้ต้องขังก็ยังมีสิทธิได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานประการอื่น ที่มีใช้สิทธิเสรีภาพที่ถูกตัดออกไปนั้น เช่น สิทธิในความปลอดภัยของชีวิตร่างกาย สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาล สิทธิในการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

ซึ่งแนวคิดที่ได้ให้ผู้ต้องขังควรได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานประการอื่น สะท้อนได้จากทั้งกฎหมายไทย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ที่ได้กำหนดให้บุคคลทุกคนย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน สถานะของบุคคลจะนำมาเลือกปฏิบัติมิได้ หรือการที่กฎหมายราชทัณฑ์ได้กำหนดให้ผู้ต้องขังมีสิทธิได้รับเครื่องนุ่งห่ม อาหาร การศึกษา การฝึกอาชีพ

และสะท้อนจากมาตรฐานสากลทั่วโลก ได้แก่ ข้อกำหนดขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ที่ได้เน้นย้ำในเรื่องสิทธิของผู้ต้องขังจะต้องได้รับความเคารพ ตามฐานของสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่มีความพิการเรือนจำจะต้องมีการดำเนินการให้บุคคลดังกล่าวสามารถเข้าถึงบริการหรือโครงการของเรือนจำอย่างเท่าเทียม และจากข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทพ) ซึ่งเน้นสาระสำคัญประการหนึ่งว่า เมื่อผู้ต้องขังได้รับโทษให้ใช้ชีวิตในเรือนจำแล้ว จะต้องทำให้ชีวิตของผู้ต้องขังไม่เปลี่ยนแปลงไปจากสภาพภายนอกเรือนจำ นอกเหนือจากอิสรภาพบางประการที่ถูกจำกัดลงเพียงเท่านั้น

นอกเหนือไปจากแนวคิดทางด้านสิทธิของผู้ต้องขังแล้ว ที่ควรพิจารณาอีกประการคือ สิทธิของคนพิการ ซึ่งแม้ว่าคนพิการที่อยู่ในเรือนจำจะอยู่ในสถานะของผู้ต้องขังก็ตาม แต่คนพิการเหล่านั้นก็ยังมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองดูแลจากรัฐและสังคม เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิ่งต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่เป็นผู้ต้องขังพิการมิได้หมายความว่าบุคคลเหล่านั้นจะหมดสิทธิได้รับการสนับสนุนจากรัฐ เห็นได้จากกฎหมายไทย ได้แก่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 2) พ.ศ. 2556 ที่กำหนดให้รัฐจะต้องดำเนินการให้ประชาชนทุกคนได้รับการสาธารณสุข การศึกษา และเรื่องอื่น ๆ โดยเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุความพิการหรือสภาพทางกาย และรัฐจะต้องจัดให้คนพิการได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานและคุ้มครองให้คนพิการสามารถใช้ชีวิตอยู่อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น เช่น การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ ด้านอาชีพ การเข้าถึงนโยบาย แผนงานของรัฐ บริการล่ามภาษามือ เป็นต้น

ส่วนสิทธิคนพิการตามมาตรฐานสากลนั้น เห็นได้จากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการที่ไทยร่วมเป็นรัฐภาคีด้วยเช่นกัน ประเทศไทยจึงมีหน้าที่บริหารจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในทุกรูปแบบ เช่น การปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ การให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมเพื่อลดความเสียหายเปรียบจากสภาพร่างกายของผู้พิการ

จากแนวคิดในเรื่องสิทธิของผู้ต้องขังและแนวคิดในเรื่องสิทธิคนพิการ ทั้งทางด้านทฤษฎีกฎหมายไทย และมาตรฐานสากลโลก เมื่อนำกฎหมายเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการในประเทศไทยมาพิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่ากฎหมายผู้ต้องขังพิการของประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษในเรื่องการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ด้วยความที่ไม่ได้มีกฎหมายบัญญัติสนับสนุนให้ผู้ต้องขังพิการได้เข้าร่วมกับโปรแกรมและบริการของเรือนจำอย่างเท่าเทียมกัน ที่จะช่วยให้ผู้กระทำความผิดสามารถฟื้นฟูพฤติกรรมของตนเองให้กลับคืนสู่สังคมได้

และกฎหมายไทยยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดสิทธิผู้ต้องขัง สิทธิมนุษยชน ที่ให้ความสำคัญกับการให้ผู้ต้องขังมีชีวิตที่ไม่ต่างกับภายนอก เพียงแต่ถูกจำกัดอิสระเท่านั้น เพราะไม่ได้มีบทบัญญัติที่ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังพิการได้รับการช่วยเหลือครอบคลุมรอบด้านเหมือนอย่างในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ นอกจากนั้นยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดสิทธิคนพิการที่เน้นการจัดการเลือกปฏิบัติกับคนพิการและกำหนดมาตรการช่วยเหลือคนพิการให้มีส่วนร่วมับบุคคลทั่วไป ซึ่งกฎหมายราชทัณฑ์ไทย ไม่ได้มีบทบัญญัติที่ช่วยเหลือผู้ต้องขังพิการให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของเรือนจำ นอกเสียจากเรื่องอุปกรณ์ช่วยเหลือกายพิการ

สรุป กฎหมายเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการของประเทศไทย มีเพียงบทบัญญัติเรื่องอุปกรณ์ช่วยเหลือผู้พิการ แต่ไม่ได้มีบทบัญญัติที่สนับสนุนให้คนพิการมีส่วนร่วมับโปรแกรมของ

เรือนจำ ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษทางอาญาแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิผู้ต้องขัง และสิทธิคนพิการ

4.1.2 การเข้าถึงสิทธิที่พึงมีของผู้ต้องขังพิการ

ด้วยความที่ประเทศไทย เป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ หมายความว่ามิบ่อเกิดของกฎหมายคือกฎหมายลายลักษณ์อักษร หรืออีกนัยหนึ่งว่าหากไม่มีบทบัญญัติข้อความใดไว้ในกฎหมาย ก็จะไม่สามารถตีความให้ครอบคลุมไปถึงเรื่องเหล่านั้นได้ หากกฎหมายไม่ได้บัญญัติเปิดช่องไว้

เมื่อในกฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศไทย ได้บัญญัติเรื่องผู้ต้องขังพิการไว้เพียงให้เรือนจำจัดให้มีอุปกรณ์ช่วยเหลือสำหรับผู้มีกายพิการตามความเหมาะสม ดังนั้นจึงเป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้ในลักษณะที่ไม่เปิดช่องให้สามารถตีความว่าหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จะสามารถดำเนินการใด เพื่อให้การสนับสนุนให้ผู้ต้องขังพิการเข้าถึงสวัสดิการอย่างอื่นนอกจากอุปกรณ์ช่วยเหลือได้เลย

แม้ว่าทางกรมราชทัณฑ์จะมีโครงการต่าง ๆ หรือมีการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้ต้องขังพิการหรือไม่ก็ตาม การดำเนินการของกรมราชทัณฑ์และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องนั้น ก็มีได้มีรากฐานมาจากบทบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษร หมายความว่าจัดการช่วยเหลือของกรมราชทัณฑ์และหน่วยงานของรัฐนั้น มีขึ้นโดยอาศัยที่มาจากเรื่องอื่นที่มีใช้กฎหมาย อาจเป็นความกรุณาจากฝ่ายบริหาร หรือจากความช่วยเหลือของภาคเอกชนที่ต้องการช่วยเหลือผู้ต้องขังพิการ

อย่างไรก็ตามหากว่าผู้ต้องขังพิการไม่ได้รับการสนับสนุนในอีกหลายด้านที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของพวกเขา และต้องการเรียกร้องให้ตนได้รับสิทธิอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ตนเองควรจะได้รับแล้ว แต่ในกฎหมายมิได้มีบัญญัติไว้ถึงสิ่งที่รัฐจะต้องจัดให้ ผู้ต้องขังพิการก็ไม่สามารถเรียกร้องถึงสิทธิที่ตนพึงมีพึงได้นั้น เพราะเหตุที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

สรุปแล้ว การที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนถึงสิทธิที่ผู้ต้องขังพิการจะได้รับ และสิ่งที่รัฐจะต้องจัดไว้ให้เพื่อให้ผู้ต้องขังพิการสามารถเข้าถึงสวัสดิการและทรัพยากรของเรือนจำ ทำให้ผู้ต้องขังพิการไม่อาจมีข้อต่อสู้หรือไม่สามารถเรียกร้องถึงสิ่งที่ตนควรจะได้รับตามสิทธิผู้ต้องขังขั้นพื้นฐานได้

4.1.3 ปัญหาการจากการมีบทบัญญัติเรื่องผู้ต้องขังพิการไม่ครอบคลุม

เมื่อได้วิเคราะห์ไปใน 2 ประเด็นข้างต้นแล้วว่ากฎหมายผู้ต้องขังพิการของประเทศไทยยังไม่สอดคล้องกับหลักการทางกฎหมายอาญาและมาตรฐานสากล อีกทั้งยังเป็นอุปสรรคให้ผู้ต้องขังพิการไม่สามารถเข้าถึงสิทธิที่ตนพึงได้รับเท่าที่ควรจะเป็น ในหัวข้อนี้เป็นการวิเคราะห์ในด้าน

ปัญหาข้อเท็จจริงของการมีบทบาทชีวิตเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการในกฎหมายไทยเพียงเรื่องเดียว ผู้เขียนจึงได้ยกปัญหาสำคัญและน่าสนใจมาวิเคราะห์ให้เห็นเป็นรูปธรรม ดังต่อไปนี้

1.) ปัญหาด้านการใช้ชีวิตในเรือนจำ

เนื่องจากผู้ต้องขังพิการทางด้านร่างกาย ตามที่ผู้เขียนได้ให้คำนิยามไว้คือ ผู้ต้องขังที่มีความพิการ 3 ประการ ได้แก่ 1. พิการทางการมองเห็น 2. พิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย และ 3. พิการทางการเคลื่อนไหว แม้ว่าผู้พิการเหล่านี้จะไม่ได้เป็นผู้ต้องขังก็ตาม ผู้พิการก็เป็นผู้ที่มีข้อเสียเปรียบในการใช้ชีวิตประจำวันมากกว่าบุคคลทั่วไป อันเป็นผลมาจากความพิการของกลุ่มคนดังกล่าว ซึ่งเมื่อผู้พิการได้เข้ามาอยู่ในเรือนจำเพื่อรับโทษในฐานะผู้ต้องขัง จึงทำให้ผู้ต้องขังพิการมีอุปสรรคในการใช้ชีวิตในเรือนจำมากกว่าผู้ต้องขังทั่วไป อาทิ สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ทั่วไป ห้องขัง ทางเดิน การขึ้นบันได การเข้าห้องน้ำ อาบน้ำ หรือการเคลื่อนย้ายจากที่หนึ่งไปอีกสถานที่หนึ่ง แม้จะมีอุปกรณ์ช่วยเหลือที่เหมาะสมกับความพิการของแต่ละบุคคล แต่การที่มีเพียงอุปกรณ์แต่ไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังทุกรูปแบบ เช่น ทางลาดเพื่อให้รถเข็นผู้พิการ เครื่องหมายที่พื้นเพื่อให้ผู้พิการทางสายตารับรู้ สัญญาณเสียงเพื่อผู้พิการทางการได้ยิน และอื่น ๆ ก็จะทำให้ผู้ต้องขังพิการไม่สามารถประกอบกิจกรรมทั่วไปในชีวิตประจำวันได้อย่างปกติสุข

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 บัญญัติไว้ในมาตรา 54 “...จัดให้ผู้ต้องขังได้รับอุปกรณ์ช่วยเหลือเกี่ยวกับสายตาและการได้ยิน การบริการทันตกรรม รวมถึงอุปกรณ์สำหรับผู้มีกายพิการตามความจำเป็นเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์”

จะเห็นได้ว่าจากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ทั้งฉบับซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทของที่ใช้บังคับกับผู้ต้องขังที่มีทั้งหมด 78 มาตรานั้น มีเพียงมาตราเดียวที่กล่าวถึงผู้ต้องขังพิการ อีกทั้งยังเป็นในส่วนท้ายของมาตราดังกล่าวอีกด้วย ซึ่งทางคณะกรรมการวิสามัญซึ่งพิจารณาร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ก่อนที่จะถูกประกาศใช้ในปีพ.ศ. 2560 ก็ได้ตั้งข้อสังเกตไว้อีกด้วยว่ากรณีผู้ต้องขังพิการให้กรมราชทัณฑ์ดำเนินการจัดตั้งอำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ผู้พิการในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามหลังจากที่กฎหมายได้ถูกประกาศใช้ก็มีได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้พิการให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

จากในตอนที่ท้ายของมาตรา 54 ที่ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์นั้น ระเบียบดังกล่าวนั้นก็คือระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับการอนามัยและการสุขภาพของผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561 ส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังพิการคือในข้อที่ 14 ว่า “หากว่าผู้ต้องขังเป็นผู้พิการจะต้องจัดให้มีอุปกรณ์ช่วยเหลือเกี่ยวกับสายตา การได้ยิน การทันตกรรม และอุปกรณ์สำหรับผู้มีกายพิการตามความจำเป็นและเหมาะสม” พิจารณาแล้วเห็นว่าได้บัญญัติไว้เพียงแค่อุปกรณ์ช่วยเหลือผู้

พิการเกี่ยวกับสายตา การได้ยิน และตามความจำเป็นและเหมาะสม ซึ่งเป็นการบัญญัติกฎหมายไว้
อย่างกว้างและไม่มีความชัดเจนแน่นอน

ทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของผู้ต้องขังพิการในเรือนจำในหลายประการ จาก
งานวิจัยของกฤษณา ดวงเนตร เรื่อง การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังพิการในเรือนจำ เขต 7 ซึ่งเป็น
เพียงงานวิจัยฉบับเดียวที่ศึกษาเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการในประเทศไทย ได้ทำการศึกษาพบว่า สภาพ
ความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังพิการในเรือนจำและทัณฑสถานทั้งในเขต 7 และทั่วประเทศไทยนั้น มี
ปัญหาได้แก่ การขาดแคลนสิ่งของเครื่องใช้ โดยเฉพาะในด้านสุขอนามัย เช่น หมอน ผ้าห่ม สบู่ ยา
สีฟัน ผงซักฟอก เป็นต้น โดยผู้ต้องขังพิการส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีโรคประจำตัวด้วย ทางกรมแพทย์
โดยทั่วไปแล้วจึงสมควรที่จะต้องได้รับการรักษาพยาบาลเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกาย เช่น การทำ
กายภาพบำบัด การจัดให้มีอุปกรณ์ต่าง ๆ ช่วยเหลือในการเคลื่อนไหวเพื่อการใช้ชีวิตในเรือนจำ
อย่างปกติสุข ทำให้สุขภาพทรุดโทรมลงมากขึ้นกว่าเดิมที่ความพิการทำให้เกิดข้อเสียเปรียบอยู่แล้ว
ยิ่งเข้ามาอยู่ในเรือนจำและไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร ส่งผลให้ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

ถึงแม้ว่าในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์และระเบียบกรมราชทัณฑ์จะมีบทบัญญัติให้อุปกรณ์
ช่วยเหลือแก่ผู้พิการแล้ว แต่การใช้ชีวิตในเรือนจำนั้น เพียงแค่อุปกรณ์ช่วยเหลือผู้พิการแต่ละคนนั้น
อาจยังไม่เพียงพอ เพราะอุปสรรคของผู้พิการนั้นยังมีอยู่มาก เช่น การเดินทางไปยังส่วนต่าง ๆ ของ
เรือนจำหากเป็นผู้ต้องขังทั่วไปก็สามารถไปมาได้โดยไม่ลำบากนัก แต่หากเป็นผู้พิการทางสายตา
หรือผู้พิการทางการเคลื่อนไหว หากว่าไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้ความช่วยเหลือภายในเรือนจำ
อย่างเพียงพอแล้วนั้น ผู้ต้องขังพิการก็จะเสียเปรียบทำให้ไม่อาจเข้าถึงได้เท่าที่ควรจะเป็น เช่น
พื้นผิวต่างสัมผัสสำหรับคนพิการทางการเห็น ทางลาดเพื่อให้รถเข็นคนพิการสามารถไปได้ เป็นต้น
ในส่วนนี้ยังไม่มีบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน

หรือในส่วนของผู้พิการทางการได้ยิน หากเป็นผู้ที่ยังพอได้ยินเสียงอยู่บ้าง การจัดให้มี
อุปกรณ์เครื่องเหลือ เช่น เครื่องช่วยฟังก็เป็นอุปกรณ์ที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง แต่หากเป็นผู้พิการ
ทางการได้ยินที่หูหนวกสนิท การสื่อสารอาจเป็นปัญหาที่สำคัญได้ หากไม่มีล่ามภาษามือ หรือ
เจ้าหน้าที่เรือนจำที่สามารถใช้ภาษามือขั้นพื้นฐานได้

นอกจากในกฎหมายราชทัณฑ์แล้ว สำหรับกฎหมายคนพิการที่สำคัญอย่างพระราชบัญญัติ
ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2551 ซึ่งได้บัญญัติถึงสิทธิของคนพิการทั่วไปใน
สังคมของประเทศไทย ก็มีได้มีบทบัญญัติสำหรับคนพิการที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญาหรือคนพิการ
ที่อยู่ในฐานะผู้ต้องขังแต่อย่างใด

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนี้ พิจารณาได้ว่าภารกิจที่กฎหมายสำหรับผู้ต้องขังพิการมีเพียง
เล็กน้อยและไม่ได้ครอบคลุมในทุกด้านของสภาพความเป็นอยู่ในเรือนจำ อาจส่งผลให้ผู้ต้องขังที่มี

ความพิการ มีปัญหาในการใช้ชีวิตในเรือนจำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้ต้องขังพึงการควรได้รับ และการฟื้นฟูสมรรถภาพฟื้นฟูการกระทำความผิดของผู้ต้องขังพิการเหล่านั้นให้กลับคืนสู่สังคมได้ดียิ่งขึ้น

2.) ปัญหาการฝึกอาชีพ

ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการทำงาน การฝึกวิชาชีพอยู่ในมาตรา 42 โดยให้เรือนจำจัดให้มีการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังด้วย แต่ยังมีได้มีการออกระเบียบกรมราชทัณฑ์ใหม่เพื่อรองรับตามกฎหมายดังกล่าว อย่างไรก็ตามมีการออกหนังสือกรมราชทัณฑ์เรื่องโครงการฝึกอบรมส่งเสริมทักษะทางอาชีพของศูนย์ฝึกอบรมอาชีพ เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2562 มีเนื้อหาว่าศูนย์การฝึกทักษะทางอาชีพจะจัดตั้งศูนย์ฝึกเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังฝึกอบรม 6 สาขาวิชาชีพได้แก่ ด้านการประกอบอาหาร ด้านการนวดแผนไทย ด้านการเสริมสวย ด้านช่างเชื่อม ด้านช่างสิบหมู่ ด้านช่างฝีมือ

จากลักษณะของการฝึกอบรมวิชาชีพดังกล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าเป็นวิชาชีพที่เน้นด้านงานฝีมือ ซึ่งต้องใช้ทักษะทางด้านร่างกาย จึงอาจทำให้เป็นอุปสรรคแก่ผู้ต้องขังซึ่งมีความพิการ และมิได้มีการออกระเบียบกรมราชทัณฑ์เรื่องการฝึกวิชาชีพอย่างชัดเจน ที่มีเนื้อหาในการสนับสนุนให้ผู้ต้องขังพิการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมวิชาชีพได้อย่างเท่าเทียม เท่าที่จะสามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำของผู้ต้องขังพิการได้

3.) ปัญหาด้านการศึกษา

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการศึกษาของผู้ต้องขังไว้ในหมวด 5 ส่วนที่ 1 เรื่องสิทธิของผู้ต้องขัง โดยได้กำหนดให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และต้องให้ผู้ต้องขังทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรมอย่างเท่าเทียมกัน

และได้มีการออกระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการกำหนดหลักสูตร หลักเกณฑ์ และวิธีการในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561 เพื่อกำหนดรายละเอียดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ โดยเรือนจำจะต้องจัดให้มีการศึกษาตั้งแต่ชั้นประถม จนถึงระดับอุดมศึกษา

โดยมีข้อยกเว้นให้ผู้ต้องขังบางคนอาจไม่ต้องเข้ารับการศึกษา เช่น ไม่ต้องการศึกษาเพิ่มเติม ไม่มีสัญชาติไทย หรือมีจิตฟั่นเฟือน ทูพพลภาพถึงขนาดไม่อาจศึกษาได้ ดังจะเห็นได้ว่าไม่ได้มีข้อยกเว้นให้ผู้ต้องขังที่มีความพิการทางด้านร่างกายเข้ารับการศึกษาแต่อย่างใด

แต่อย่างไรก็ตามทั้งในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์และระเบียบกรมราชทัณฑ์ในเรื่องการศึกษา ไม่ได้กล่าวถึงในประเด็นการสนับสนุนให้ผู้ต้องขังที่มีความพิการทางด้านร่างกายเข้ารับการศึกษ เพราะความพิการของผู้ต้องขังอาจเป็นอุปสรรคให้ผู้ต้องขังไม่สามารถเข้ารับการศึกษได้ ดังเช่นผู้ต้องขังอื่น หากว่าอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่พร้อมให้คนพิการสามารถเรียนได้ เช่น สื่อการเรียนรู้อให้ผู้พิการทางสายตา หรือผู้พิการทางการได้ยิน เป็นต้น

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศในเรื่องผู้ต้องขังพิการ

ในหัวข้อนี้จะวิเคราะห์กฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศในแต่ละประเด็นว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรทั้งในรูปแบบของเนื้อหาและการบัญญัติกฎหมาย

สำหรับในประเทศไทยกฎหมายที่ใช้บังคับในเรื่องงานราชทัณฑ์และผู้ต้องขังในปัจจุบันคือพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 โดยจะมีระเบียบกรมราชทัณฑ์เป็นกฎหมายลำดับรองที่จะเป็นข้อกำหนดรายละเอียดในแต่ละเรื่องแยกต่างหากจากกัน ภายใต้อำนาจของแต่ละมาตราของพระราชบัญญัติ เช่น ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการประกอบศาสนกิจของผู้ต้องขัง พ.ศ.2561 เป็นกฎหมายลำดับรองที่ออกมาโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการเรื่องพิธีกรรมทางศาสนาของผู้ต้องขังให้เป็นไปด้วยความเหมาะสม

ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มีเพียงมาตราเดียวที่บัญญัติเกี่ยวกับผู้ต้องขังที่มีความพิการ คือ มาตรา 54 ตอนท้ายว่า “...จัดให้ผู้ต้องขังได้รับอุปกรณ์ช่วยเหลือเกี่ยวกับสายตาและการได้ยิน การบริการทันตกรรม รวมถึงอุปกรณ์สำหรับผู้มีกายพิการตามความจำเป็นเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์”

และตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ที่กำหนดรายละเอียดตามมาตรา 54 คือ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับอนามัยและการสุขภาพของผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561 ซึ่งได้บัญญัติเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการไว้ใน ข้อ 14 ว่า “หากว่าผู้ต้องขังเป็นผู้พิการ จะต้องจัดให้มีอุปกรณ์ช่วยเหลือเกี่ยวกับสายตา การได้ยิน การทันตกรรม และอุปกรณ์สำหรับผู้มีกายพิการตามความจำเป็นและเหมาะสม”

จะเห็นได้ว่าในกฎหมายราชทัณฑ์ของไทยนั้น มีส่วนที่กล่าวถึงผู้ต้องขังที่มีความพิการเพียงแค่มาตราเดียวเท่านั้นและไม่ได้บัญญัติถึงเรื่องอื่น ๆ นอกจากการจัดให้มีอุปกรณ์ช่วยเหลือผู้ต้องขังพิการเท่านั้น ส่วนข้อกำหนดตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ซึ่งควรจะเป็นรายละเอียดที่ขยายความการจัดให้มีอุปกรณ์สำหรับผู้มีกายพิการนั้น ก็ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนมากขึ้นแต่อย่างไร โดยแทบจะมีได้มีข้อความมากขึ้นกว่าในมาตรา 54 เลย

ส่วนในกฎหมายฉบับอื่นนอกจากกฎหมายราชทัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังพิการนั้น ไม่มีอยู่เลย จะมีกฎหมายที่มีความใกล้เคียงก็คือกฎหมายสำหรับคนพิการในสังคมทั่วไป โดยจะมีดังนี้

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 เป็นกฎหมายสำหรับคนพิการ โดยเฉพาะ ซึ่งมีรายละเอียดเป็นการสนับสนุนผู้พิการในสังคมให้สามารถมีชีวิตอยู่อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นมากที่สุด และมีการจัดตั้งกองทุนสำหรับคนพิการขึ้นมา แต่อย่างไรก็ตามในกฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติไว้สำหรับคนพิการทั่วไปเท่านั้น มิได้คุ้มครองถึงคนพิการที่อยู่ในเรือนจำด้วย

กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 เป็นกฎหมายที่ออกมาภายใต้อำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดให้อาคารต่าง ๆ จะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการ ผู้ทุพพลภาพ และคนชรา นำเสียดายที่กฎหมายมิได้กำหนดให้เรือนจำเป็นหนึ่งในอาคารที่อยู่ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ด้วย จึงทำให้ผู้ต้องขังที่เป็นผู้พิการยังมิได้รับการสนับสนุนให้สามารถฟื้นฟูสมรรถภาพและแก้ไขพฤติกรรมในการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

4.2.1 เปรียบเทียบกฎหมายสำหรับผู้ต้องขังพิการของประเทศไทยและสหราชอาณาจักร

ในส่วนของกฎหมายราชทัณฑ์นั้น พบว่ามีลักษณะไม่ต่างกับกฎหมายไทยมากนัก โดยกฎหมาย พระราชบัญญัติเรือนจำ ค.ศ. 1952 มีเนื้อหาบัญญัติในเรื่องเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์ทั่วไป เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ของไทย โดยมีได้มีเนื้อหาบัญญัติถึงผู้ต้องขังพิการเลย

ส่วนกฎหมายเกี่ยวกับคนพิการ โดยทั่วไปนั้น ฉบับแรกจะเป็นพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติกับคนพิการ ค.ศ. 1995 ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติกับคนพิการ โดยบัญญัติกฎหมายไว้ให้หน่วยงานรัฐ เอกชน นายจ้าง บริการขนส่งสาธารณะ และอื่น ๆ ต้องปฏิบัติตามเพื่อให้คนพิการสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นในสังคม กฎหมายฉบับนี้จึงมีลักษณะเดียวกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ของประเทศไทย

อย่างไรก็ตามกฎหมายดังกล่าวนี้ถูกยกเลิกและแทนที่ด้วยพระราชบัญญัติความเสมอภาค ค.ศ. 2010 ซึ่งเป็นกฎหมายที่รวมกฎหมายที่ป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลหลายประเภทที่บัญญัติไว้หลายฉบับให้รวมเป็นฉบับเดียวและทันสมัยมากขึ้น กฎหมายสำหรับคนพิการทั้ง 2 ฉบับนี้ เป็นกฎหมายที่เป็นรากฐานของกฎและข้อบังคับเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการของสหราชอาณาจักร

ในด้านของกฎหมายเกี่ยวกับผู้ต้องขังซึ่งมีความพิการของสหราชอาณาจักร จากการค้นคว้าทำให้ทราบว่าสหราชอาณาจักร มีกฎเกณฑ์ที่กำหนดกฎระเบียบในการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่เรือนจำ การปฏิบัติตนในเรือนจำ และอื่น ๆ อยู่ในข้อบังคับเรือนจำ ค.ศ. 1999 ซึ่งตราขึ้นโดย

รัฐมนตรีภายใต้อำนาจพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1952 มาตรา 47 (1) โดยข้อบังคับเรือนจำนี้แม้ไม่ได้มีสถานะเป็นกฎหมายที่มีลักษณะบังคับหากไม่ทำตามจะต้องรับโทษแต่ก็เป็นแนวข้อกำหนดที่เจ้าพนักงานของรัฐจะต้องปฏิบัติตาม

ข้อบังคับเรือนจำ ค.ศ. 1999 ด้วยความเป็นข้อบังคับฉบับเดียว และได้ออกมาตั้งแต่ค.ศ. 1999 แล้ว ดังนั้น เพื่อให้การแก้ไข เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงกฎ ข้อบังคับต่าง ๆ โดยง่ายและไม่มีขั้นตอนที่ซับซ้อน ข้อบังคับเรือนจำจึงได้ให้อำนาจในการออกข้อบังคับเรือนจำเฉพาะเรื่องขึ้นมาด้วย เพื่อใช้กำหนดกฎเกณฑ์ในเรือนจำ เฉพาะเรื่องอย่างหลากหลาย และมีรายละเอียดมากกว่าข้อบังคับเรือนจำฉบับหลัก จนถึงปัจจุบันมีข้อบังคับเรือนจำเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังพิการอยู่ 2 ฉบับ คือ คำสั่งบริหารเรือนจำที่ 2855 เรื่องผู้ต้องขังพิการ และข้อปฏิบัติการบริหารเรือนจำที่ 32/2011

ทั้งคำสั่งบริหารเรือนจำและข้อปฏิบัติการบริหารเรือนจำนั้น ได้ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อใช้สำหรับผู้ต้องขังพิการ โดยเฉพาะ หากเทียบกับกฎหมายไทยนั้นอาจเทียบเคียงได้กับระเบียบกรมราชทัณฑ์เฉพาะเรื่องต่าง ๆ ด้วยความที่เป็นกฎหมายลำดับรองจากกฎหมายราชทัณฑ์ซึ่งเป็นแม่บท และมีรายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำ การปฏิบัติงานของเรือนจำ หรือความประพฤติปฏิบัติของผู้ต้องขัง ในแต่ละเรื่อง แต่หากพิจารณาเฉพาะในส่วนของผู้ต้องขังพิการแล้วนั้น ในกฎหมายไทยนับว่ายังมีรายละเอียดอยู่น้อยมาก และไม่ได้มีกำหนดเป็นระเบียบของกรมราชทัณฑ์ทั้งฉบับที่กำหนดขึ้นสำหรับผู้ต้องขังที่มีความพิการ โดยเฉพาะเช่นเดียวกับคำสั่งบริหารเรือนจำและข้อปฏิบัติการบริหารเรือนจำของสหราชอาณาจักร ที่ได้ออกมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการ โดยเฉพาะเลขทั้งฉบับ และมีรายละเอียดที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่เรือนจำต้องปฏิบัติกำหนดโปรแกรม การบริหารของเรือนจำให้ปฏิบัติแก่ผู้ต้องขังพิการในบางอย่างมากกว่าผู้ต้องขังทั่วไป หรือกำหนดให้เรือนจำจะต้องจัดให้มีอุปกรณ์ช่วยเหลือ จัดให้มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อม สิ่งปลูกสร้างในเรือนจำให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตของผู้พิการเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังพิการสามารถมีส่วนร่วมในการใช้ชีวิตและเข้าร่วมกับโปรแกรมที่เรือนจำได้มีไว้ให้สำหรับผู้ต้องขังในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติต่าง ๆ

เปรียบเทียบกฎหมายที่บัญญัติให้เรือนจำไทยกับสหราชอาณาจักรปฏิบัติกับผู้ต้องขังพิการนั้นจะเห็นได้ว่าของประเทศไทยนั้น มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์และในระเบียบกรมราชทัณฑ์อย่างคล้ายคลึงกันว่าเพียงว่า เรือนจำจะต้องจัดให้ผู้ต้องขังพิการได้รับอุปกรณ์สำหรับผู้มีกายพิการตามความจำเป็นเหมาะสม และการบริการทันตกรรมเท่านั้น

ส่วนของสหราชอาณาจักรนั้นมีบัญญัติไว้ค่อนข้างครอบคลุมในหลายด้าน ดังต่อไปนี้ ด้านที่พักอาศัย ด้านการงานอาชีพ ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านการ

ปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่ให้เหมาะสมกับผู้พิการ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นว่ามิได้จำกัดอยู่แค่เพียงอุปกรณ์ช่วยเหลือผู้พิการเท่านั้นเหมือนอย่างของประเทศไทย เพราะผู้ต้องขังพิการนั้นมีชื่อเสียงเปรียบอย่างมากในร่างกายของพวกเขาเหล่านั้น การสนับสนุนจากหน่วยงานราชทัณฑ์จึงมีผลอย่างมากที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการลงโทษจำคุกให้ประสบผลสำเร็จ

4.2.2 เปรียบเทียบกฎหมายสำหรับผู้ต้องขังพิการของประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการนั้นจะแตกต่างจากกฎหมายไทยและต่างจากกฎหมายสหราชอาณาจักรอย่างชัดเจน คือ ประเทศไทยและสหราชอาณาจักรจะมีกฎหมายที่เป็นกฎหมายราชทัณฑ์และกฎหมายที่เกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการจะเป็นกฎหมายที่ออกมาภายใต้กฎหมายราชทัณฑ์โดยออกเป็นระเบียบ กฎหรือข้อบังคับเฉพาะเรื่อง

ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ด้วยความที่เป็นประเทศที่ปกครองโดยมีรัฐบาลกลางและรัฐบาลของแต่ละมลรัฐ ทำให้มีกฎหมายที่เป็นกฎหมายกลางของรัฐบาลกลางเกี่ยวกับเรื่องของคนพิการทุกคนในประเทศสหรัฐอเมริกาคือ พระราชบัญญัติคนพิการสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1990 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่บัญญัติไม่ห้ามมีการเลือกปฏิบัติกับคนพิการไม่ว่าจะเป็นในเรื่องใด โดยจะมีหัวข้อรายละเอียดอย่างชัดเจนในแต่ละเรื่อง เช่น เรื่องคนพิการที่อยู่ในสถานะของผู้ต้องขังก็เป็นหนึ่งในหัวข้อที่ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับนี้

สำหรับกฎหมายเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการของสหรัฐอเมริกานี้ จะถูกบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคนพิการสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1990 ลักษณะที่ 2 รัฐบาลและท้องถิ่น ส่วนที่ 35 เรื่องการห้ามเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานแห่งความพิการ โดยหน่วยงานรัฐบาลและหน่วยงานท้องถิ่น

มีหลักการอย่างกว้างคือห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐกีดกันมิให้คนพิการมีส่วนร่วมในการบริหารหรือกิจกรรมของหน่วยงานรัฐ ซึ่งรวมถึงการเข้าเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำด้วย เช่น การจัดโปรแกรมของเรือนจำในเรื่องการทำงาน การศึกษา นันทนาการต่าง ๆ จะต้องสนับสนุนให้ผู้ต้องขังพิการสามารถมีส่วนร่วมด้วยได้

นอกจากนี้ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในเรื่องการปรับเปลี่ยนที่เหมาะสม (Reasonable modifications) หมายความว่า การดำเนินการของเรือนจำในทุกเรื่อง หากสามารถทำได้จะต้องจัดให้ผู้ต้องขังพิการสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินการเหล่านั้น โดยต้องแก้ไข ปรับปรุง เปลี่ยนไม่ว่าจะเป็นแผนการดำเนินงาน จัดเตรียมทรัพยากร จัดหาอุปกรณ์ช่วยเหลือให้ความสะดวกแก่ความพิการ หรือปรับเปลี่ยนโครงสร้างของสิ่งปลูกสร้างในเรือนจำเพื่อให้ผู้ต้องขังพิการสามารถเข้าถึงและใช้งานสิ่งที่เป็นประโยชน์ได้จัดไว้ให้ผู้ต้องขังทุกคนได้อย่างเท่าเทียมกับผู้ต้องขังคนอื่น

หากเทียบพระราชบัญญัติคนพิการสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1990 กับกฎหมายไทย อาจเทียบเคียงได้กับพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 เพราะมีลักษณะเป็นกฎหมายหลักสำหรับคนพิการ โดยเฉพาะเพื่อลดความเสียเปรียบแก่คนพิการและกำหนดหน้าที่แก่รัฐและเอกชนในการสนับสนุนให้คนพิการสามารถเข้าถึงทรัพยากรและการดำเนินการต่าง ๆ ของหน่วยงานได้

อย่างไรก็ตามแม้ว่ากฎหมายคนพิการจะมีลักษณะใกล้เคียงกัน แต่กฎหมายคนพิการของไทยนั้น มิได้บัญญัติให้ครอบคลุมหรือมีบทบัญญัติเฉพาะถึงเรื่องคนพิการที่อยู่ในสถานะผู้ต้องขังในเรือนจำเลย ซึ่งแตกต่างกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่บัญญัติครอบคลุมถึงผู้ต้องขังพิการด้วย ทำให้กฎหมายเกี่ยวกับคนพิการฉบับเดียว สามารถใช้บังคับได้ถึงคนพิการไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใด ไม่จำเป็นต้องตรากฎหมายอื่นอีกก็คุ้มครองคนพิการได้ทุกรูปแบบ

4.2.3 เปรียบเทียบกฎหมายสำหรับผู้ต้องขังพิการของประเทศไทยและประเทศออสเตรเลีย

จากการศึกษากฎหมายของประเทศออสเตรเลียพบว่า ประเทศออสเตรเลียมีลักษณะเป็นเครือรัฐคล้ายกับสหรัฐอเมริกา โดยจะมีกฎหมายของเครือรัฐ (Commonwealth Act) ที่เป็นกฎหมายกลาง และแต่ละรัฐก็จะมีกฎหมายภายในบังคับในรัฐของตน

กฎหมายของเครือรัฐเกี่ยวกับคนพิการนั้นมีพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ ค.ศ. 1992 ได้ให้คำนิยามของความพิการ และการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการมีส่วนร่วมในสังคมของคนพิการไว้

ส่วนเรื่องของผู้ต้องขังพิการ ทางด้านเครือรัฐออสเตรเลียได้มีการบัญญัติไว้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน แต่จะถูกเขียนเอาไว้ในรูปแบบของแนวทางมาตรฐานสำหรับเรือนจำแทน เพื่อเป็นหลักการให้กับแต่ละรัฐในการนำไปปรับใช้เป็นแนวทางและเป็นกฎหมายภายในรัฐของตนเองอย่างเหมาะสม สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ง่ายทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งฉบับล่าสุดได้ออกมาในปี ค.ศ. 2018 ในแนวทางมาตรฐานสำหรับเรือนจำนี้ เป็นเรื่องการดำเนินการของเรือนจำ โดยเรื่องเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการก็เป็นหนึ่งในเรื่องสำคัญที่เรือนจำจะต้องให้ความสำคัญ เช่น ผู้ต้องขังพิการควรได้รับการเข้าถึงบริการและโปรแกรมต่าง ๆ ของเรือนจำและโอกาสที่จะมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในชีวิตในเรือนจำเท่าที่จะทำได้

ในด้านของกฎหมายภายในของแต่ละรัฐ จากการศึกษากฎหมายภายในของออสเตรเลียในแคพิทอลเทอร์ริทอรี หรือ ACT เขตเมืองหลวงของออสเตรเลีย และรัฐนิวเซาท์เวลส์ พบว่าแต่ละรัฐมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการในรูปแบบที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ดังจะอธิบายต่อไปนี้

ออสเตรเลียในแคพิทอลเทอร์ริทอรี มีพระราชบัญญัติการจัดการราชทัณฑ์ ค.ศ. 2007 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับงานด้านราชทัณฑ์ซึ่งคล้ายคลึงกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ของไทย โดยมีบทบัญญัติถึงผู้ต้องขังพิการในมาตรา 78 (3) ว่าเรือนจำจะต้องให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังพิการเป็นพิเศษเนื่องจากมีความเสียหายเปรียบกว่าผู้ต้องขังคนอื่น โดยเฉพาะในเรื่องการฝึกอาชีพและการเตรียมพร้อมหลังปล่อยตัวเมื่อพ้นโทษ

พระราชบัญญัติการบริการคนพิการ ค.ศ. 1991 เป็นกฎหมายหลักเกี่ยวกับเรื่องคนพิการ ซึ่งกฎหมายฉบับนี้จะเป็นพื้นฐานให้กับมาตรฐานของเรือนจำสำหรับผู้ใหญ่ในเขตออสเตรเลียในแคพิทอลเทอร์ริทอรีในส่วนของผู้ต้องขังพิการ ซึ่งมาตรฐานเรือนจำนี้เป็นเงื่อนไขการปฏิบัติและการดูแลผู้ต้องขัง ว่าควรต้องพิจารณาลึ่ใดบ้างและควรปฏิบัติอย่างไรในแผนการปฏิบัติงานของเรือนจำ โดยมาตรฐานเรือนจำนี้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังพิการหลายด้านด้วยกัน อาทิ ด้านความปลอดภัย ที่พักอาศัย การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เรือนจำ ชีวิตความเป็นอยู่ สุขภาพ อุปกรณ์ช่วยเหลือความพิการ การฝึกอาชีพ เป็นต้น

จะเห็นว่าสำหรับออสเตรเลียในแคพิทอลเทอร์ริทอรีนั้น มีลักษณะของกฎหมายราชทัณฑ์และกฎหมายคนพิการทั่วไปที่คล้ายกับประเทศไทยมาก แต่ที่นี่จะมีแนวทางมาตรฐานของเรือนจำที่เป็นข้อพิจารณาในการจัดการแผนงานดำเนินการของเรือนจำที่ครอบคลุมและมีรายละเอียดสำหรับผู้ต้องขัง โดยเฉพาะเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการ ได้กำหนดไว้หลายด้าน เพื่อให้ผู้ต้องขังพิการสามารถเข้าร่วมกับแผนการของเรือนจำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยไม่ได้กำหนดเป็นกฎหมายแต่ก็เป็นแนวทางการปฏิบัติอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ให้สามารถพิจารณาได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

รัฐนิวเซาท์เวลส์ มีกฎหมายราชทัณฑ์ชื่อว่าพระราชบัญญัติอาชญากรรม (การบริหารการลงโทษ) ค.ศ. 2014 ซึ่งมีเนื้อหารูปแบบเดียวกันกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ของไทยเช่นกัน แต่สำหรับบทบัญญัติกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการนั้น บัญญัติไว้มากกว่าของประเทศไทย โดยเขียนไว้ในมาตรา 25 เรื่องกรอบแผนการจัดการผู้ต้องขัง ว่าแผนสำหรับผู้ต้องขังพิการจะต้องมีแผนการเพื่อลดความเสียหายที่ผู้ต้องขังได้รับเนื่องจากความพิการ รวมถึงความเหมาะสมของผู้ต้องขังพิการในการปฏิบัติงานในเรือนจำด้วย และในมาตรา 60 เรื่องการบริการและโปรแกรมสำหรับผู้ต้องขัง ว่าการให้บริการและการจัดโปรแกรมกับผู้ต้องขังพิการนั้น จะต้องพิจารณาเป็นพิเศษ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและสนับสนุนให้ผู้ต้องขังกลับคืนสู่สังคมอีกครั้ง

จะเห็นว่าออสเตรเลียมีทั้งกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่ารัฐมีหน้าที่สนับสนุนผู้ต้องขังพิการอย่างไรบ้าง และผู้ต้องขังพิการมีสิทธิอย่างไรบ้าง ทำให้ผู้ต้องขังพิการทราบถึงสิทธิที่ตนมีและสามารถเรียกร้องสิทธิของตนได้หากเจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีแนวทางของกรมราชทัณฑ์ที่เป็นการกำหนดนโยบายของหน่วยงาน

ของรัฐว่าควรปฏิบัติงานอย่างไร ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติงานราชทัณฑ์ โดยมีรายละเอียดถึงผู้ต้องขังที่เป็นผู้พิการและผู้ต้องขังซึ่งควรได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษอื่นด้วย เพื่อให้ผู้ต้องขังพิการได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ในการฟื้นฟูสมรรถภาพและกลับตัวเป็นคนดีเมื่อพ้นโทษ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษและมาตรฐานสากลเกี่ยวกับผู้ต้องขังและคนพิการ

4.3 วิเคราะห์แนวทางพัฒนากฎหมายสำหรับผู้ต้องขังพิการในประเทศไทย

จากการศึกษาทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษจำคุก ทฤษฎีเกี่ยวกับคนพิการ กฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการ 3 ประเทศ ได้แก่ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย ผู้เขียนจึงได้วิเคราะห์ห่อออกมาได้ทราบถึงปัญหาของการไม่มีบทบัญญัติกฎหมายสำหรับผู้ต้องขังพิการเท่าที่ควรในกฎหมายไทย และได้เปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมายของทั้ง 3 ประเทศที่ได้ศึกษาค้นคว้า พบว่าหากนำกฎหมายของประเทศต่าง ๆ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมและกฎหมายปัจจุบันเกี่ยวกับผู้ต้องขังในประเทศไทย จะสามารถแก้ไขปัญหาการไม่มีบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการได้ จึงได้วิเคราะห์แนวทางในการพัฒนากฎหมายสำหรับผู้ต้องขังพิการในประเทศไทยไว้ดังต่อไปนี้

ปัจจุบันกฎหมายไทยที่บัญญัติถึงผู้ต้องขังพิการ มีเพียงแคในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 54 ตอนท้าย "...จัดให้ผู้ต้องขังได้รับอุปกรณ์ช่วยเกี่ยวกับสายตาและการได้ยิน การบริการทันตกรรม รวมถึงอุปกรณ์สำหรับผู้มีกายพิการตามความจำเป็นเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์" และในระเบียบกรมราชทัณฑ์ตามมาตรา 54 คือ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับอนามัยและการสุขภาพของผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561 ข้อ 14 "หากว่าผู้ต้องขังเป็นผู้พิการ จะต้องจัดให้มีอุปกรณ์ช่วยเกี่ยวกับสายตา การได้ยิน การทันตกรรม และอุปกรณ์สำหรับผู้มีกายพิการตามความจำเป็นและเหมาะสม"

จะเห็นได้ว่ามีเพียงบทบัญญัติเกี่ยวกับอุปกรณ์ช่วยเหลือผู้พิการเท่านั้นที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ ส่วนเรื่องอื่นมิได้มีบัญญัติอยู่เลย ผู้เขียนจึงเห็นว่า สามารถนำกฎหมายต่างประเทศที่ได้ศึกษาไว้ข้างต้น รวมถึงกฎหมายไทยที่เกี่ยวกับผู้พิการในบริบทอื่น มาปรับใช้กับกฎหมายของไทยเพื่อพัฒนากฎหมายของไทยดังนี้

1.) กฎหมายเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการของสหราชอาณาจักร ที่น่าสนใจสามารถนำมาปรับใช้กับกฎหมายไทยได้นั้น จะมีพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติกับคนพิการ ค.ศ. 1995 และข้อบังคับเรือนจำ ค.ศ. 1999 ที่ข้อบังคับเรือนจำนั้นมิใช่กฎหมายแต่เป็นแนวทางในการดำเนินการของเรือนจำ เราสามารถนำข้อบังคับเรือนจำมาปรับใช้เป็นหลักพื้นฐานที่จะกล่าวถึงการวางนโยบาย

ของหน่วยงานราชทัณฑ์ในประเทศไทยได้ และด้วยความที่ข้อบังคับเรือนจำก็มีรากฐานมาจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติกับคนพิการ ค.ศ. 1995 เราจึงอาจนำพระราชบัญญัติส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาเป็นแนวทางในการสร้างข้อบังคับเรือนจำในประเทศไทยในส่วนของผู้ต้องขังพิการได้ โดยควรจะเขียนถึงผู้ต้องขังพิการในหลายด้าน เช่นเดียวกับข้อบังคับเรือนจำสหราชอาณาจักร ที่มีทั้งด้านการแพทย์ สวัสดิการ การศึกษา เป็นต้น

นอกจากนี้สหราชอาณาจักร ยังมีคำสั่งบริหารเรือนจำที่ 2855 เรื่องผู้ต้องขังพิการ และข้อปฏิบัติการบริหารเรือนจำที่ 32/2011 เรื่องความเท่าเทียมกันของผู้ต้องขัง ที่เป็นกฎเกณฑ์ของหน่วยงานราชทัณฑ์ในสหราชอาณาจักรเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการ เราจึงอาจนำกฎเกณฑ์ดังกล่าว มาเป็นแนวทางในการออกระเบียบกรมราชทัณฑ์ ซึ่งเป็นกฎหมายภายในสำหรับหน่วยงานราชทัณฑ์ เฉพาะเรื่อง เป็นการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินการของเรือนจำในเรื่องผู้ต้องขังพิการได้ โดยอาจบัญญัติเป็นชื่อ ระเบียบกรมราชทัณฑ์เรื่องผู้ต้องขังพิการ ซึ่งบัญญัติไว้ตามแนวของสหราชอาณาจักรในเรื่องดังนี้ การจัดที่พักอาศัย การศึกษา การงานอาชีพ ห้องสมุด การติดต่อสื่อสาร การร้องเรียน การรักษาพยาบาล และการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของเรือนจำให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตของผู้ต้องขังพิการ เป็นต้น

2.) กฎหมายเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการของสหรัฐอเมริกา สำหรับกฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่ศึกษามานั้น จะเป็นลักษณะของกฎหมายกลาง ซึ่งใช้บังคับกับทุกรัฐและทุกคนในดินแดนของสหรัฐอเมริกา โดยได้บัญญัติไว้ในกฎหมายคนพิการหลัก คือ พระราชบัญญัติคนพิการสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1990

ซึ่งในกฎหมายของไทยนั้นเทียบได้กับพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 แต่ของไทยมิได้ครอบคลุมถึงผู้ต้องขังพิการ เว้นแต่ในเรื่องเบี้ยคนพิการ ดังนั้นจึงอาจนำมาเป็นแนวทาง โดยการเพิ่มหัวข้อเรื่องคนพิการในสถานะของผู้ต้องขังหรืออยู่ภายใต้กระบวนการยุติธรรม ให้กฎหมายฉบับนี้บังคับใช้ด้วยเช่นกัน โดยจะมีถ้อยคำหนึ่งที่น่าสนใจที่จะนำมาใช้กับกฎหมายไทยด้วย คือการปรับเปลี่ยนที่เหมาะสม (Reasonable modifications) เพราะการนำคำนี้มาใช้เพียงคำเดียว จะเป็นการทำให้หน่วยงานที่ดูแลผู้ต้องขังพิการจะต้องปรับเปลี่ยน สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ โปรแกรม การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังพิการให้เหมาะสมกับความพิการแต่ละประเภทอย่างเหมาะสม

3.) กฎหมายเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการของออสเตรเลีย จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยกับกฎหมายออสเตรเลียในหัวข้อที่แล้วนั้น จะเห็นว่าเครือรัฐของออสเตรเลียมิได้มีกฎหมายเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิการบัญญัติเอาไว้ แต่จะใช้เป็นมาตรฐานสำหรับผู้ต้องขัง ซึ่งเป็น

แนวทางในการดำเนินงานของหน่วยงานราชทัณฑ์ของออสเตรเลียแทน เพื่อความสะดวกและรูปแบบของการเขียนที่ไม่ได้มีลักษณะบังคับเท่ากับกฎหมาย

เราจึงสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิกการในไทยได้เช่นกัน โดยอาจพัฒนาไปในแนวทางของประเทศออสเตรเลีย คืออาจบัญญัติเรื่องผู้ต้องขังพิกการไว้โดยกว้างในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ว่าจะต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างเหมาะสมเพื่อให้ผู้ต้องขังพิกการสามารถเข้าถึง โปรแกรมที่เรือนจำจัดไว้ให้ผู้ต้องขังได้ ส่วนในการดำเนินการจะเป็นอย่างไรนั้น อาจปรากฏอยู่ในรูปแบบของแนวทางมาตรฐานราชทัณฑ์ของประเทศไทย ซึ่งจะกล่าวถึงการดำเนินงานของหน่วยงานราชทัณฑ์ทั่วประเทศไทย ว่าแต่ละเรือนจำควรจัด โปรแกรมให้กับผู้ต้องขังอย่างไร และปฏิบัติอย่างไรกับผู้ต้องขังแต่ละประเภท ที่รวมถึงผู้ต้องขังพิกการทางด้านร่างกายในแต่ละรูปแบบด้วย เพื่อให้เรือนจำทุกแห่งสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมได้

นอกจากนั้นเนื่องด้วยประเทศออสเตรเลียปกครองแบบสหพันธรัฐ ในแต่ละรัฐจึงมีกฎหมายภายในเป็นของตัวเอง ซึ่งในเขตออสเตรเลียตะวันตกเทร์ริทอรี ก็ได้ใช้รูปแบบของมาตรฐานเรือนจำที่มีบัญญัติเป็นกฎหมายเช่นเดียวกัน โดยเรือนจำในเขตนี้จะต้องใช้แนวทางมาตรฐานในการกำหนดกรอบการจัดการผู้ต้องขังและการบริหารเรือนจำตามที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ได้บัญญัติไว้ เราจึงอาจนำมาเป็นตัวอย่างการเขียนแนวทางกฎหมายของไทยได้ เช่นแนวทางในเรื่องการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่จะต้องผ่านการอบรมการรับมือและดูแลผู้ต้องขังทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องขังสูงอายุ ผู้ต้องขังพิกการ หรือผู้ต้องขังที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือ ชีวิตความเป็นอยู่ความปลอดภัย แผนการดำเนินงานทุกอย่างจะต้องคำนึงถึงผู้ต้องขังพิกการซึ่งสามารถช่วยเหลือตัวเองได้น้อยกว่าผู้ต้องขังคนอื่นด้วย เป็นต้น

ส่วนในรัฐนิวเซาท์เวลส์ กฎหมายราชทัณฑ์ของนิวเซาท์เวลส์จะบัญญัติเรื่องผู้ต้องขังพิกการไว้มากกว่าที่อื่น โดยจะบัญญัติไว้ในหัวข้ออื่นด้วย เช่น ในหัวข้อเรื่องเรือนจำจะต้องวางแผนให้กับผู้ต้องขังแต่ละคนตามความเหมาะสม จะต้องคำนึงถึงผู้ต้องขังพิกการด้วย หรือในหัวข้อเรื่องบริการและโปรแกรมสำหรับผู้ต้องขัง จะมีอนุมาตราว่า พักติเรือนจำจะต้องให้ความดูแลผู้ต้องขังพิกการเป็นพิเศษ ดังนั้นเราจึงอาจนำมาเป็นแนวทางในการเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ของไทยได้ ด้วยการบัญญัติเพิ่มเติมไปอีกรวรรค อีกอนุมาตรา หรือเพิ่มตอนท้ายของมาตราสำคัญของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ เช่น เรื่องการศึกษา ตามมาตรา 43 ให้ผู้ต้องขังพิกการสามารถเข้าถึงการศึกษาด้วยเช่นกัน เป็นต้น

4.) กฎหมายไทยเกี่ยวกับผู้ต้องขังพิกการในบริบทอื่น เนื่องด้วยในกฎหมายไทยนั้นมิใช่กฎหมายที่เกี่ยวกับคนพิกการ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมอยู่หลายฉบับ ซึ่งมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งในการนำกฎหมายเหล่านั้นมาเป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายสำหรับผู้ต้องขังพิกการ ด้วยเหตุที่

กฎหมายเหล่านั้นเป็นกฎหมายของไทยอยู่แล้ว จึงไม่เป็นการยากที่จะนำมาปรับใช้กับกฎหมายราชทัณฑ์ในประเทศไทยเช่นเดียวกัน โดยกฎหมายที่น่าสนใจนำมาใช้มีดังนี้

ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ เรื่องการจ้างผู้พิการ ซึ่งได้กำหนดให้นายจ้างต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ และจัดให้มีล่ามภาษามือสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน ซึ่งอาจนำมาเป็นแนวทางให้เรือนจำต้องมีล่ามภาษามือหากมีผู้ต้องขังที่พิการทางการได้ยินในเรือนจำด้วย

กฎกระทรวงกำหนดลักษณะ หรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ และบริการขนส่ง เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. 2556 กฎหมายนี้กำหนดถึงสิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งบริการขนส่งสาธารณะจะต้องจัดให้มีเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างละเอียด เช่น กำหนดให้ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทโคมไฟ บันได ห้องน้ำ ทางเดิน พื้นผิวต่างสัมผัสสำหรับผู้พิการ กฎหมายฉบับนี้จึงเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตของผู้ต้องขังพิการได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม